

кругозору, гуманістичних професійно-ціннісних мотивів і установок; розвиває вміння організовувати виховну взаємодію з молодшими школярами, діагностувати її перебіг та результати; формує логічно-критичне мислення, здатність до проектування та самооцінки власної діяльності; забезпечує організацію самостійної творчої діяльності студентів, спрямовану на виокремлення і реалізацію шляхів професійного вдосконалення на професійну та особистісну самоосвіту і самовиховання тощо. Перспективним напрямом, на нашу думку, є подальше впровадження розробленої методики і спецкурсу в систему підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей у вищих педагогічних закладах освіти, використання її в діяльності вчителів, які працюють у школах України.

Література:

- 1.Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – К.: Українська видавнича спілка, 1997. – 441 с.
- 2.Демченко О.П. Формування у майбутніх учителів початкових класів професійної готовності до створення виховних ситуацій: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04.– Вінниця, 2006. – 20 с.
- 3.Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи // Освіта. – 2000. – 30 серпня-6 вересня. – С.3-6.
- 4.Кремень В. Підготовка вчителя в умовах переходу загальноосвітньої школи на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання // Освіта України. – 3003. - №42-43. – С.4-10.
- 5.Пирогов М.І. Питання життя // Історія української педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За заг. ред. В.Г.Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – С.205, 207.
- 6.Савченко О.Я. Функціональний підхід при підготовці майбутнього вчителя // Освіта України. – 2003. - №44-45. – С.7.
- 7.Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори: В 5т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т.3. – С.7-280.

In the article it is based the importance of the special course «The organization of the educational situations in the primary school» at the system of the future teacher's training for the educational work in general and creating of the educational situations specifically. It is opened the goal, the tasks and the peculiarities of its carrying out in an educational proesses of pedagogical high educational establishments. The structure and methods of the carrying out of the lectures and practical trainings of the course.

УДК 811.112.2”25(075)+ 371.001.76

К.І. Долгош
м. Ужгород, Україна

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК У ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Інноваційна освітня діяльність, що виявляється у внесенні в освітню практику нових ідей, методик, технологій, відмові від навчальних штампів, слугує оновленню змісту сучасної освіти, створює нові педагогічні технології, пропонує нові можливості для творчості викладача, сприяє підготовці творчо мислячої молоді людини. Вона зорієнтована на поглиблення фундаментальних фахових знань, гармонізацію і гуманізацію навчання, максимальне розкриття творчого потенціалу студентів. Отже запровадження інновацій у процес іншомовної підготовки студентів факультету міжнародних відносин слід вважати актуальним і своєчасним, таким, що створює умови для формування готовності студентів до творчої професійної діяльності.

Від якості та повноти володіння іноземною мовою спеціальності залежить не тільки рівень кваліфікації фахівця. Це впливає на самооцінку спеціаліста, а від так і на впевненість у своїй фаховій готовності, на його особистісні властивості. Фахова мова сприяє формуванню широкого світогляду студентів, забезпечує різноплановий розвиток, компенсує недосконалість освіти в окремих напрямках (у нашому дослідженні забезпечує підприємницьку освіту). Але це відбудеться, якщо вона вивчається не традиційним

перекладацьким способом, а з використанням сучасних інтерактивних інноваційних технологій.

Метою даного дослідження було прослідкувати, як процес вивчення мови спеціальності (фахової мови) за інноваційними методиками і технологіями впливає на розвиток творчого мислення студентів.

У процесі планування та організації навчання фахової мови ми використали: інновації у змісті іншомовної освіти, інновації у технології вивчення та в організації навчально-виховного процесу.

Перш за все, нами були здійснені інтеграція і проблематизація змісту навчання. Для цього були ретельно переглянуті всі навчальні програми з вивчення іноземної мови і вишукані можливості інтегрування тем фахових дисциплін, таких, як економічна теорія, теорія грошей, приватне та публічне право, тощо із навчальним матеріалом іноземної мови спеціальності. Розроблена система навчально-пізнавальних завдань, діяльність з розв'язання яких має сприяти становленню необхідних якостей фахівця. Це завдання: з прихованим підтекстом, з проблемними або заплутаними ситуаціями, вправи на різні граматичні конструкції, виявлення помилок, переклад, тощо. Запропонована система була органічно включена у процес навчання іноземної мови.

Так як випускник факультету міжнародних відносин має бути спеціалістом в галузі економіки, юриспруденції, певною мірою і дипломатії, визначено поняття і обсяг «мови спеціальності». Уточнено, що називаємо фаховою мовою. Фахова мова (*Berufssprache*, *Arbeitssprache*, *Fachsprache* – це сукупність усіх мовних засобів, які застосовуються у професійно замкнутій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у даній сфері [1, с.28]. Нами були вивчені особливості мови юристів (*Rechtssprache*) та мови економістів (*Wirtschaftsdeutsch*, *Fachsprache Wirtschaft*), які є частиною фахової підготовки спеціаліста з міжнародних відносин.

Науковці стверджують, що фахова мова на 75% складається з загальноновживаної лексики, а особливість її полягає в тому, що вона містить спеціальну, орієнтовану на потреби певного фаху лексику та термінологію, відрізняється частотою вживання певних граматичних та синтаксичних конструкцій та стилістичних засобів. Мова юристів є зовнішньою формою права – юрист переконує словами і слово є його основною зброєю. До юридичної мови належать різні закони, укази, кодекси тощо. Вище переховані документи належать до державних, але розуміння та знання їх поширюється на широкий загал. Тому мова законів, незалежно від мови (українська, німецька чи інша) вирізняється своєю виразністю та узагальненістю. Головною вимогою є однозначність та чіткість висловлювань, оскільки мова має бути прозорою та зрозумілою для кожного. Тому, аналізуючи мову юристів, ми, в першу чергу, наголошуємо на її високому абстрактному рівні. Однією з основних особливостей мови юристів є те, що вона містить слова та вирази однакові за формою та звучанням з загальноновживаною лексикою, але в юридичному контексті вони мають інше значення (семантику). Це призводить до того, що нефахівець, зустрівши в контексті якесь слово чи вираз, може невірно його трактувати, що призведе до непорозуміння. Людині можуть бути знайомі складові частини слова, але склавши докупи їхні значення у нього вийде важко зрозуміле словосполучення.

Наприклад: *Arbeitsrecht* (робота + закон, право) – трудове законодавство; *Rechtsgeschäft* (право, закон + фірма, магазин, справа) – юридична угода.

Набагато складнішим є засвоєння термінів, які вживаються в юридичному контексті, та на відміну загальноприйнятої мови несуть у собі важливий юридичний зміст: *Leihe* (позика) und *Darlegung* (позика).

У побутовому стилі слово «*Leihe*» - вживається для позначення будь-якої позики.

Наприклад: *позичити авто - ein Auto leihen* – є правильним сполученням слів, але якщо ми говоримо позичити сусідці хліб, то в цьому випадку вживання дієслова «*leihen*» буде хибним, бо повернути їй такий самий хліб нам не вдасться.

Отже, для того, щоб зробити правильний переклад, необхідно виходити із змісту, контексту. Та є очевидним, що рівень вивчення термінологічної лексики зростає за умови правильного підбору іноземного фахового матеріалу, який залучається до навчального процесу. Вдало підібраний оригінальний текст виховує «культуру термінологічного спілкування» студентів, розширює їх «професійно орієнтовану ерудицію».

У фаховій літературі є численні спроби дати визначення мові економістів (Р. Булманн [4], А. Боргуля [3], Ю. Болтен [2] та ін.), але до уваги беруться різні позиції. Спільною є лише різносторонність цього терміна. Ця універсальність, різнобічність стає зрозумілою лише тоді, коли подивитися на неоднорідність економічних професій (від менеджера зі шкільною освітою до банківського працівника, керівника бізнес структури), які вимагають різний рівень знань мови спеціальності. Тому «професійна мова економістів» - це сума фахових мов, які вживаються в економіці чи в економічному спілкуванні (Р. Булманн [4, с. 85]). Є навіть суперечки, чи існує фахова мова економістів як єдине ціле, чи доцільніше розглядати фахові мови (субмови) окремих дисциплін (валютна політика, біржі, банківська справа, тощо).

Важливим для вивчення фахової мови є відповідність тем вивчення та загального програмового матеріалу. Якщо взяти до уваги те, що наші студенти вивчають обидві фахові мови, то можемо прослідкувати, з одного боку, складність процесу опанування досконалими знаннями мови, з іншого – більші можливості впливу на розвиток пізнавальних процесів, зокрема на розвиток мислення.

Нами апробовано методику проведення занять з іноземної мови спеціальності з використанням методів інтеграції та проблематизації змісту, в умовах психологічного комфорту, вільного вибору завдань, створення ситуацій успіху для кожного студента, впроваджені способи керування процесом формування готовності до використання іноземної мови як засобу професійної діяльності та саморозвитку особистості.

Інтеграція і проблематизація змісту навчання потребували використання інноваційних технологій навчання іноземної мови спеціальності. Ми використовували такі технології та методи навчання, в яких кожний студент мав змогу обирати частину завдань за власним бажанням (у виборі відбивається самооцінка), пізнавальними орієнтирами, комунікативними компетенціями. В разі успішного і швидкого виконання завдань, кожен міг розширити пізнавальну задачу. Серед таких технологій найбільш ефективними, на наш погляд, були: технологія кооперованого навчання, технологія кросс-культурного аналізу і коментування профільних автентичних текстів, технологія контекстного спостереження, технології комунікативно-ситуативного моделювання, технологія критичних інцидентів, технологія тренінгу.

Визначаючи дидактичні умови формування готовності студентів до творчої професійної діяльності як одну з найефективніших інноваційних технологій, ми назвали технологію кооперованого навчання, обґрунтували доцільність і ефективність її використання у процесі вивчення мови спеціальності. Встановлено, що її використання не просто несе у собі прогресивні засади, а дозволяє ефективніше вирішувати комплексне завдання розвитку та саморозвитку особистості.

Основні ідеї застосування цієї технології зводяться до підготовки відповідальних, творчих, активних людей, які шанують диверсифікацію, діалог культур і спільне навчання. В процесі її використання ми досягаємо успіхів у вивченні мови спеціальності, вчимо працювати гуртом на один результат, співробітничати, даємо можливість кожному самостійно поціновувати свої сили і обирати ділянку роботи у відповідності до здібностей та індивідуальних уподобань, формуємо, витребувані часом особистісні властивості майбутніх фахівців-міжнародників.

Одним із мотиваційних чинників застосування кооперованого навчання для вивчення мови спеціальності, є відмінності в готовності студентів працювати ефективно над навчальним матеріалом. Труднощі виникають не лише у процесі засвоєння ними термінології та особливостей її використання, а й в розумінні профільного, фахового матеріалу. Як показує практика, одні студенти готові до вивчення іноземної мови, історії,

інші - краще розуміють економіку, менеджмент тощо. Це заважає всім членам групи однаково глибоко оволодівати знаннями.

У процесі застосовування кооперованої форми роботи на занятті здібні до мов студенти допомагають навчанню тих, хто виявляє менші здібності, і в той самий час, в разі потреби, вони отримують консультацію з незрозумілого фахового питання. Використання кооперованого навчання передбачає спільну навчальну діяльність, під час якої студенти допомагають один іншому порозуміти і засвоїти окремі аспекти навчання, у невимушеній обстановці можуть обговорювати усі питання, які залишилися для них незрозумілими з фахової дисципліни.

Технологія контекстного спостереження полягає в аналізі та виявленні особливостей професійної поведінки представників іншої культури, особливостей вербальних і невербальних відмінностей, які супроводжують спостережуване здійснення професійної діяльності (наприклад, нами формулювалося завдання побудувати професійний портрет українського фахівця, який виконує певний вид діяльності та порівняти його з тим, що бачили у відеофільмі). Основою спостереження є мульти-, медіа-, відеонаочності.

Технологія кросс-культурного аналізу і коментування профільних автентичних текстів здійснювалася за допомогою аналізу і співставлення культурних відмінностей з точки зору норм професійної поведінки носіїв іноземної мови, їх професійного світогляду, професійно-значущих якостей в умовах здійснення професійної діяльності, ситуаціях міжкультурної комунікації, відображених у текстах професійної спрямованості.

Технологія критичних інцидентів. Загальною метою використання технології критичних інцидентів було надати можливість студентам ознайомитися із прикладом виникнення професійних заплутаних, проблемних, або конфліктних ситуацій, з якими вони можуть зіткнутися у процесі діяльності у стосунках з іноземним партнером, або в процесі адаптації до особливостей співпраці з представниками іншої країни (враховуючи їх тип культури та поведінки).

Методичною основою комунікативно-ситуативного моделювання є комунікативний метод, який припускає навчання іншомовної комунікації безпосередньо через спілкування. Основною умовою при цьому є побудова моделі навчання через комунікативну організацію навчального процесу, що забезпечує можливість використання одержаних фахових знань з іноземної мови в комунікативних ситуаціях, створення мовного середовища, максимально наближеного до реального іншомовного професійного спілкування. Навчальна діяльність студентів на заняттях орієнтувалася на активне і самостійне вирішення комунікативних завдань, на їх участь у різноманітних видах діяльності, максимально наближених до професійних ситуацій спілкування і мотивуючих необхідність вільного володіння іноземною мовою. Навчання проходило в межах імітаційно-ігрової діяльності, яка передбачала закріплення мовленнєвого матеріалу в моделюючих імітаційно-ігрових ситуаціях. На заняттях ми моделювали ігрові ситуації двох типів: ситуації для роботи з текстами і загальнокомунікативні ігрові ситуації. Загальнокомунікативні ігрові ситуації були спрямовані на відпрацювання мовленнєвих навичок студентів монологічного та діалогічного мовлення в ситуаціях професійної діяльності, орієнтування та поведінку в різних практичних ситуаціях.

Разом із моделюючими ігровими ситуаціями для роботи з текстом і професійно-комунікативними ситуаціями нами практикувалося використання загальноприйнятих кліше та виразів професійного спілкування і поведінки, чого вимагає дипломатичний протокол, етикет, та завдання для вироблення навичок вільного їх використання.

Виходячи з того, що процес становлення майбутнього фахівця є суто індивідуальним, досвід іншомовного спілкування та професійні зміни, що відбувалися під час проведення дослідно-експериментальної роботи, переломлювалися через «Я-концепцію».

Технологія тренінгу. В найбільш загальному значенні метою кожного тренінгу є розвиток і формування певних якостей особистості, які підвищують її здатність вирішувати різноманітні життєві питання та проблеми, в нашому експерименті – професійні проблеми. Ми використовували чотири основні види тренінгової технології: інформаційну підготовку,

діяльність симуляції (імітаційну), вправи для практичного виконання завдань і груподинамічні вправи. Серед варіантів тренінгових технологій були: тренінг рефлексивності, професійно-поведінковий тренінг та тренінг професійно-мовної чутливості.

Таблиця 1

Можливості використання іноземної мови спеціальності для розвитку мислення студентів факультету міжнародних відносин

мова юристів		мова економістів	
вид мислення	значення для професійної діяльності	вид мислення	значення для професійної діяльності
інструктивне	конкретність та послідовність у своїх судженнях, дотримання норм, законів, конституції	масштабне	врахування умов та обставин, які впливають на ту чи іншу дію
гіпотетико-дедуктивне	розважливість у діях	прогнозуюче-аналітичне	аналіз та прогнозування кожної ситуації
логічне	аналіз кожної конкретної ситуації	креативне	адаптація до різних умов діяльності, творчий стиль діяльності
стандартизоване/шаблонне	конкретна реакція на конкретну ситуацію	концентруюче	уміння концентрувати увагу, точний розрахунок

На підставі теоретичного аналізу і практичної діяльності, за допомогою методів психолого-педагогічної діагностики (тестування, аналізу продуктів діяльності студентів тощо) нами було виявлено вплив процесу вивчення фахової мови на розвиток мислення студентів і складена порівняльна таблиця.

Як бачимо з таблиці, запропонована нами класифікація не є оптимальною. Водночас вона свідчить про те, що впроваджені інноваційні методики у процес вивчення фахової мови сприяють розвитку видів мислення студентів, які забезпечують готовність до творчої професійної діяльності.

Література:

1. Кияк Т.Р., Огуй О.Д., Науменко А.М. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - Вінниця: Нова книга, 2006. - 592 с.
2. Bolten J. Fremdsprache Wirtschaftsdeutsch: Bestandaufnahme und Perspektiven - Interkulturelle Wirtschaftskommunikation. Hg. B.-D.Müller-Jaquier. München: Iudicium, 1991. - S. 71-91.
3. Borgulya A. Explizität in Fachtexten der Wirtschaft. Fachkommunikation in deutscher Sprache: Ergebnisse, Probleme u. Methoden der Fachsprachforschung. Hg. Siegfried Weber, 1999. - 213 S.
4. Buhlmann R., Fearn A. Handbuch des Fachsprachunterrichts. Berlin: Langenscheidt, 1987. - 336 S.

Определено понятие «профессиональный язык» (язык специальности), а именно языка юристов и экономистов. Исследовано, как процесс изучения языка специальности с использованием инновационных методик и технологий влияет на развитие творческого мышления студентов.

The concept of «professional language» (the language of the specialty), that is the languages of lawyers and economists has been determined. The influence of the language learning process through innovative methods and technologies on the development of students' creative thinking has been investigated.